

تأثیر اعتیاد به اینترنت بر میزان مطالعه دانشجویان

دانشین دانایی‌مقدم | فریبرز خسروی | ابراهیم افشار

چکیده

هدف: اعتیاد به اینترنت را نوعی استفاده از اینترنت می‌دانند که می‌تواند مشکلات روان‌شناختی، اجتماعی، درسی و یا شغلی در زندگی فرد ایجاد کند. در این پژوهش تأثیر اعتیاد به اینترنت بر عادات مطالعه دانشجویان کارشناسی ارشد رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه‌های تهران بررسی شده است.

روش/ رویکرد پژوهش: با استفاده از پرسشنامه ۲۰ سؤالی سنجش اعتیاد به اینترنت یانگ و با افزودن تعدادی سؤال به‌منظور سنجش میزان مطالعه، پرسشنامه‌ای طراحی و روایی و پایایی آن سنجیده شد. پس از توزیع ۱۵۲ پرسشنامه جمع‌آوری شد. سپس تحلیل داده‌ها در نرم‌افزار SPSS و با استفاده از آزمون همبستگی پیرسون انجام شد. یافته‌ها: بیشتر پاسخ‌گویان در حد خفیفی از اعتیاد قرار داشتند. اعتیاد به اینترنت بر میزان مطالعه درسی تأثیر گذاشته است، اما پژوهش شواهد کافی برای یافتن ارتباط میان اعتیاد به اینترنت و مطالعه غیردرسی نیافت.

نتیجه‌گیری: پیشنهاد می‌شود افراد معتاد به اینترنت گشت‌وگذارهای اینترنتی خود را به سمت مطالعه مطالب درسی، پژوهشی و مفید هدایت کنند.

کلیدواژه‌ها

اعتیاد به اینترنت، مطالعه، کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشجویان

تأثیر اعتیاد به اینترنت بر میزان مطالعه دانشجویان

دلنشین دانایی مقدم^۱ | فریبرز خسروی^۲ | ابراهیم افشار^۳

دریافت: ۱۳۹۰/۴/۳ پذیرش: ۱۳۹۰/۱۱/۱۷

مقدمه

هنگام پیدایش اینترنت در سال ۱۹۶۰ پیش‌بینی اینکه این پدیده نوظهور طی پنج دهه بتواند چنین تحولی در زندگی افراد ایجاد کند غیرممکن می‌نمود. اینترنت که در ابتدا به صورت شبکه‌ای محرمانه برای وزارت دفاع آمریکا به وجود آمد، در سال ۱۹۹۰ به شبکه‌ای جهانی و همگانی تبدیل شد و از آن زمان تا به حال چنان پیشرفت سریعی داشته است که اکنون به بخش مهمی از زندگی بسیاری از افراد تبدیل شده است.

با افزایش تعداد کاربران اینترنت، مطالعه اثرات آن بر افراد و جوامع ضروری به نظر می‌رسد. بیشتر افراد از فواید اینترنت آگاه هستند. یافتن اطلاعات گوناگون، برقراری ارتباط با دیگران بدون محدودیت جغرافیایی و زمانی و خرید اقلام گوناگون از امکانات مفید اینترنت محسوب می‌شوند. از طرف دیگر، تأثیرات اجتماعی منفی آن نیز همیشه موضوع بحث بوده است. از جمله این تأثیرات منفی، انزوای اجتماعی^۴، گریز از رفتار مطلوب اجتماعی، افت تحصیلی، و اعتیاد به اینترنت^۵ هستند (سانگ^۶، ۲۰۰۳). که در این پژوهش توجه ما به طور خاص بر روی اعتیاد به اینترنت است.

اعتیاد به اینترنت را نوعی استفاده از اینترنت می‌دانند که مشکلات روان‌شناختی، اجتماعی، درسی و یا شغلی در زندگی فرد ایجاد کند. اعتیاد به اینترنت یا وابستگی رفتاری به اینترنت، صرف‌نظر از اینکه آن را یک بیماری یا آسیب روانی یا معضل اجتماعی بدانیم،

۱. کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی

دانشگاه شهید بهشتی (نویسنده مسئول)

delneshin@gmail.com

۲. استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی

۳. استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی

دانشگاه اصفهان

4. Social isolation

5. Internet addiction

6. Song

پدیده‌ای است مزمن، فراگیر و عودکننده که با صدمات جدی جسمانی، مالی، خانوادگی، اجتماعی و روانی همراه است (شایق و دیگران، ۱۳۸۸).

اصطلاح اعتیاد اینترنتی را گلدبرگ ابداع کرد. اما این یانگ^۷ بود که مطالعات گسترده‌ای را در این حوزه آغاز کرد. یانگ در نخستین پژوهش خود با استفاده از شاخص‌های تشخیص اعتیاد به قمار، پرسشنامه‌ای هشت سؤالی برای تشخیص اعتیاد به اینترنت تنظیم کرد و برای چند گروه از کاربران فرستاد. او در این پرسشنامه به علائم تحمل، ترک، و احساس اجبار به استفاده از اینترنت پرداخته است. طی این پژوهش و پژوهش‌های تکمیلی متعاقب آن، یانگ ۴۹۶ کاربر داوطلب شرکت در پژوهش مرتبط با اعتیاد اینترنتی را یافت که براساس معیارهای او ۱۰۰ نفر آنان غیرمعتاد و ۳۹۶ نفر معتاد شناخته شدند. در نتیجه این پژوهش و حتی تماس تلفنی با افرادی که خود را معتاد به اینترنت می‌دانستند، یانگ نتیجه گرفت که اعتیاد به اینترنت واقعاً وجود دارد (قاسم‌زاده، ۱۳۸۶ الف).

اعتیاد اینترنتی به سرعت به موضوعی بحث‌برانگیز در میان روان‌شناسان علمی و بالینی تبدیل شد. برخی پژوهشگران بالینی اعتقاد داشتند که تنها موادی مثل الکل یا مواد مخدر در بدن انسان را می‌توان اعتیادآور شناخت؛ درحالی‌که برخی دیگر از روان‌شناسان دریافتند که اینترنت هم می‌تواند رفتار اعتیادآور مشابه پدید آورد. برای مثال قماربازی بیمارگونه، بازی‌های ویدیویی، پرخوری، تماشای بی‌اندازه تلویزیون، بیش‌فعالی جنسی و ورزش کردن افراطی نیز اعتیادهایی هستند که در آنها مواد روان‌گردان نقشی ندارند (یانگ، ۲۰۰۴).

به دلیل اختلاف نظرهای گوناگونی که در مورد اعتیاد اینترنتی وجود داشته است، پژوهشگران مختلف به یک تعریف جامع برای این مفهوم نرسیده‌اند. یکی از دلایل عدم توافق بر سر یک تعریف جامع، در ماهیت رفتارهای وابسته به اینترنت نهفته است. شش اصطلاح مختلف برای این مفهوم تاکنون به کار رفته است، از جمله اعتیاد به اینترنت، اختلال اعتیاد به اینترنت^۸، استفاده مرضی از اینترنت^۹، استفاده مشکل‌زا از اینترنت^{۱۰}، استفاده بی‌اندازه از اینترنت^{۱۱}، استفاده و سواسی از اینترنت^{۱۱} (ویدیان‌تو و گریفیتز^{۱۳}، ۲۰۰۶).

برد^{۱۴} با نگاهی کل‌نگرتر، به این دریافت رسید که وضعیت روان‌شناختی افراد، شامل وضعیت ذهنی و احساسی، و تعاملات اجتماعی، شغلی و درسی آنها بر اثر سوءاستفاده از اینترنت دچار آسیب می‌شود. استفاده مرضی از اینترنت از ناتوانی فرد در کنترل وابستگی به اینترنت نشأت می‌گیرد و منجر به احساس اضطراب و اختلال در انجام فعالیت‌های روزانه می‌شود. رایس اعتیاد به اینترنت را تمایل طبیعی فرد در استفاده مرضی از اینترنت می‌داند که توانایی فرد در گذران یک زندگی نرمال را دچار اختلال می‌کند. همچنین، استفاده مشکل‌زا از اینترنت را به‌عنوان اختلال عدم کنترل تکانه^{۱۵} می‌شناسند که به واسطه آن، فرد کشش و

7. Young
 8. Internet addiction disorder
 9. Pathological internet use
 10. Problematic internet use
 11. Excessive internet use
 12. Compulsive internet use
 13. Widyanto & Griffiths
 14. Beard
 15. Impulse control disorder.
- عدم کنترل تکانه: ناتوانی برای مقاومت در مقابل یک تکانه یا انگیزه که برای دیگران یا خود خطرناک بوده و با احساس لذت پس از تحقق آن همراه است.

انگیزشی قوی پیش از استفاده از اینترنت و احساس رهایی و سرخوشی (لذت) پس از تکمیل آن رفتار را تجربه می‌کند (داگلاس و دیگران^{۱۶}، ۲۰۰۸).

روند مشهود در بسیاری از این تعاریف و مفاهیم، پنداشتن اعتیاد به اینترنت به عنوان یک اعتیاد رفتاری است. تومر (۲۰۰۱)، ۵ ویژگی این اعتیاد را این طور خلاصه می‌کند: (۱) عادت که از مجموعه‌ای طولانی از انتخاب‌ها پدید می‌آید؛ (۲) وابستگی به امری ضروری برای انجام وظیفه؛ (۳) وسواس عملی در انجام رفتاری مخرب؛ (۴) محرومیتی که منجر به کناره‌گیری می‌شود؛ و (۵) تأثیرات منفی مخرب (مانند تأثیرات فیزیکی، اجتماعی و روان‌شناختی).

در مجموع می‌توان از این تعاریف این طور برداشت کرد که این اختلال رفتاری به طور منفی بر نگرش‌ها و رفتارهای افرادی که بدان وابسته شده‌اند تأثیر گذاشته و آنها را از داشتن یک زندگی معمول باز می‌دارد. همچنین فشاری بر روابط فرد در خانواده و محیط کار وارد می‌آورد و دیگر تعاملات اجتماعی فرد را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد.

در پژوهش‌هایی که در این زمینه انجام شده است بیشتر بر ویژگی‌های شخصیتی افراد معتاد به اینترنت از قبیل تنهایی، عزت نفس، مهارت‌های اجتماعی (قاسم‌زاده، شهرآرای و مرادی، ۱۳۸۶ ب)؛ رفتارهای روانی اجتماعی مانند احساس بیگانگی با خود، احساس ضعف و ناتوانی در انجام امور، رفتار ناهنجار اجتماعی، اجتماع‌گریزی، درون‌گرایی و رفتار احساسی (در گاهی و رضوی، ۱۳۸۶)؛ ارتباط سلامت عمومی با اعتیاد به اینترنت (ناستی زایی، ۱۳۸۸)؛ هیجان‌خواهی و وابستگی به اینترنت (لین و سای^{۱۷}، ۲۰۰۲) و تأثیر وابستگی به اینترنت بر وضعیت تحصیلی (بیگی و دیگران، ۱۳۸۸) پرداخته شده است. همچنین پژوهش‌های بسیاری بر ارتباط میان استفاده از اینترنت و مطالعه پرداخته‌اند. تأثیر اینترنت بر مطالعه و اطلاع‌یابی دانشجویان (رامیرز^{۱۸}، ۲۰۰۳)، کتاب‌خوانی در اوقات فراغت: تغییراتی درازمدت در عادات مطالعه نسل جوان (Johnsson-Smaragdi & Jonsson, 2006)، فناوری کامپیوتر و عادات مطالعه دانشجویان (شن^{۱۹}، ۲۰۰۶)، عادات و انگیزه‌های مطالعه در عصر دیجیتال (عبدالکریم و حسن^{۲۰}، ۲۰۰۷)، و مطالعه و استفاده از اینترنت دانشجویان (ادم و افره^{۲۱}، ۲۰۱۰) از جمله پژوهش‌هایی هستند که در این زمینه انجام شده‌اند.

در این پژوهش به بررسی چگونگی تأثیر اعتیاد به اینترنت بر عادات مطالعه افراد پرداخته می‌شود. جامعه مورد مطالعه دانشجویان کارشناسی ارشد رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه‌های تهران هستند. افزایش، کاهش یا تغییر در عادات مطالعه دانشجویان شناخته شده به عنوان معتاد به اینترنت، در تصمیم‌گیری و ارائه راه‌حل‌هایی برای کنترل این اعتیاد می‌تواند تأثیر گذار باشد.

در حالی که اهمیت مطالعه در زندگی فردی و اجتماعی پذیرفته است، به نظر می‌آید که

16. Douglas et al.
17. Lin & Tsai
18. Ramirez
19. Shen
20. Abdul Karim & Hasan
21. Edem & Ofre

معضل اعتیاد به اینترنت در حال گسترش است و پیامدهای منفی آن بر صاحب‌نظران پوشیده نیست. دانشجویان به اقتضای اشتغال به تحصیل از اینترنت بیشتر استفاده می‌کنند، از همین رو بیشتر در معرض ابتلا به اعتیاد اینترنتی هستند. علاقه‌مندی بیشتر جوانان به فناوری و حضور آنها در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی نیز در گرایش بیشتر دانشجویان به اینترنت و وابستگی به آن بی‌تأثیر نیست. یافته‌ها و نتایج این پژوهش می‌تواند علاوه بر دانشجویان، راه‌گشای بسیاری دیگر از افراد دخیل در امر آموزش و پرورش، روان‌شناسان، کتابداران و افراد علاقه‌مند به پژوهش‌های مرتبط با اینترنت باشد.

هدف از انجام این پژوهش آشنایی با وجوه مختلف ورود فناوری و خصوصاً اینترنت به زندگی قشر دانشجویی، و بررسی تغییرات به‌وجود آمده در عادات زندگی آنها و برخوردهای گوناگون افراد با این تحول است. شناسایی تأثیرات منفی استفاده نادرست از اینترنت که یکی از پیامدهای آن اعتیاد به اینترنت است، در تصمیم‌گیری برای کنترل این معضل و کمک به سالم‌سازی زندگی افراد و ادامه زندگی روبه‌رشد و ترقی آنها، می‌تواند کارساز باشد. هدف این پژوهش بررسی چگونگی تأثیر اعتیاد به اینترنت بر میزان مطالعه دانشجویان کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه‌های تهران در نظر گرفته شده است.

فرضیه: بین میزان اعتیاد به اینترنت و میزان مطالعه (درسی و غیردرسی) دانشجویان ارتباط معناداری وجود دارد.

سؤالات اساسی تحقیق:

۱. میزان اعتیاد به اینترنت در میان دانشجویان کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی چقدر است؟

۲. آیا اعتیاد به اینترنت بر میزان مطالعه غیردرسی دانشجویان تأثیر می‌گذارد؟

۳. آیا اعتیاد به اینترنت بر میزان مطالعه درسی دانشجویان تأثیر می‌گذارد؟

مفاهیم و تعاریف عملیاتی

مطالعه: در این پژوهش مطالعه به هر نوع خواندنی اعم از درسی و غیردرسی و همین‌طور مطالعه مطالب الکترونیکی و مواد خواندنی موجود بر روی اینترنت (مانند وبلاگ‌ها، کتاب‌های الکترونیک و غیره) اطلاق می‌شود.

اعتیاد به اینترنت: نوعی استفاده از اینترنت است که مشکلات روان‌شناختی، اجتماعی، درسی و یا شغلی در زندگی فرد ایجاد کند.

روش پژوهش

پرسشنامه طراحی شده به منظور تأیید روایی به استادان و صاحب نظران ارائه شد. سپس با انجام یک پیش آزمون از ۳۰ نفر از اعضای جامعه، پایایی آن سنجیده و آلفای کرونباخ ۰/۷۹ محاسبه شد. سپس جامعه مورد مطالعه که دانشجویان کارشناسی ارشد کتابداری دانشگاه‌های تهران بودند شمارش و تعداد آنها ۲۵۰ نفر تعیین شد. از جدول مورگان^{۲۲} برای تعیین اندازه نمونه با سطح اطمینان ۹۵ درصد و فاصله اطمینان ۵ درصد استفاده شد و تعداد ۱۴۸ نفر به دست آمد؛ که این تعداد با استفاده از نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب و مورد آزمون قرار گرفتند.

پرسشنامه به صورت الکترونیکی در سایت گوگل داکز (Google docs) قرار گرفت و آدرس آن برای جامعه مورد مطالعه ای‌میل شد. ۱۹۰ پرسشنامه برای جامعه ای‌میل شد و در نهایت پاسخ‌های ۱۵۲ نفر جمع‌آوری و مورد بررسی قرار گرفتند. سپس داده‌ها برای تجزیه و تحلیل به نرم‌افزار SPSS وارد شدند.

در این پژوهش برای سنجش میزان اعتیاد به اینترنت افراد جامعه از پرسشنامه اعتیاد به اینترنت یانگ (IAT) استفاده شده است. این پرسشنامه اولین ابزار معتبر برای ارزیابی اعتیاد به اینترنت است. پژوهش‌هایی IAT را سنجی قابل اطمینان یافته‌اند که ویژگی‌های اصلی استفاده مرضی از اینترنت را پوشش می‌دهد.

در IAT خواننده باید به هر یک از ۲۰ سؤال، روی مقیاس لیکرت شش درجه‌ای شامل:

۰ = هرگز ۱ = به ندرت ۲ = گاهی ۳ = معمولاً ۴ = اغلب ۵ = همیشه

پاسخ دهد. سپس نمره‌های هر پاسخ جمع‌زده شد تا یک نمره نهایی به دست آید. این نمرات بین ۰ تا ۱۰۰ هستند. هر چقدر فردی نمره بالاتری به دست آورد، درجه اعتیاد به اینترنت او بالاتر است. این درجه‌بندی به شیوه زیر است:

۰ تا ۳۰ امتیاز: نرمال

۳۱ تا ۴۹ امتیاز: اعتیاد خفیف

۵۰ تا ۷۹ امتیاز: اعتیاد متوسط

۸۰ تا ۱۰۰ امتیاز: اعتیاد شدید (یانگ، ۲۰۱۰).

گزینه‌های به کاررفته در پرسشنامه یانگ از قبیل گاهی (occasionally)، معمولاً (frequently) و اغلب (often) مفاهیمی نزدیک به هم دارند و در زبان فارسی نمی‌توان تمایز میان آنها را به درستی تشخیص داد. از این رو در این پژوهش به جای استفاده از قیده‌های یانگ، ما گزینه‌ها را به:

۰ = هرگز ۱ = خیلی کم ۲ = کم ۳ = نه کم نه زیاد ۴ = زیاد ۵ = خیلی زیاد

تغییر دادیم. تا هم مقیاس اندازه‌گیری را رعایت کرده و هم گزینه‌ها را برای پاسخ‌گویی قابل فهم‌تر کرده باشیم.

22. http://www.macorr.com/ss_calculator.htm

یافته‌ها

یافته‌های بخش اطلاعات جمعیت‌شناختی بدین شرح است: بیشتر پاسخ‌دهندگان این پژوهش را زن‌ها با ۷۰ درصد کل پاسخ‌دهندگان تشکیل می‌دهند. بیشتر پاسخ‌دهندگان از گروه سنی ۲۵ تا ۳۰ سال، و ۸۰ درصد پاسخ‌دهندگان نیز زیر ۳۰ سال هستند. ۶۳ درصد مردان و ۶۷ درصد زن‌های پاسخ‌دهنده شاغل بوده‌اند. بیشترین تعداد پاسخ‌گویان با ۳۹ درصد از کل، بین ۱ تا ۴ ساعت در روز آنلاین هستند. تعداد افرادی که در روز بین ۴ تا ۶ ساعت و بیش از ۶ ساعت آنلاین هستند تقریباً برابر و در هر گروه ۲۹ درصد از کل پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند.

سطوح اعتیاد	فراوانی	درصد فراوانی
نرمال	۵۴	۳۵/۵
اعتیاد خفیف	۵۴	۳۵/۵
اعتیاد متوسط	۳۸	۲۵/۰
اعتیاد شدید	۶	۳/۹
مجموع	۱۵۲	۱۰۰

جدول ۱

فراوانی و درصد میزان اعتیاد به اینترنت در هر یک از سطوح اعتیاد

افرادی که اعتیاد شدید به اینترنت دارند تنها ۶ نفر و نزدیک به ۴ درصد کل پاسخ‌دهندگان را تشکیل دادند. بیشتر پاسخ‌دهندگان یا اعتیاد خفیف به اینترنت داشته‌اند و یا کاربر عادی محسوب می‌شدند. فراوانی افرادی که در این دو گروه قرار می‌گیرند تعداد مساوی ۵۴ برای هر گروه است و در نهایت ۲۵ درصد کل پاسخ‌دهندگان نیز دارای اعتیاد متوسط بوده‌اند. میانگین نمره اعتیاد به اینترنت پاسخ‌دهندگان ۳۹/۳۸ به دست آمده است؛ که این به معنی این است که بیشتر پاسخ‌دهندگان دارای اعتیاد خفیف بوده‌اند. میانگین ساعات مطالعه در میان پاسخ‌دهندگان ۶۶ ساعت، و میانگین ساعات مطالعه غیردرسی پاسخ‌گویان ۴۶ ساعت، که در مقایسه با ساعات مطالعه درسی حدوداً ۲۰ ساعت کمتر بوده است.

سؤال اول: میزان اعتیاد به اینترنت در میان دانشجویان کارشناسی ارشد کتابداری

و اطلاع‌رسانی چقدر است؟

برای پاسخ به این پرسش به بررسی کلی داده‌های مربوط به آزمون اعتیاد به اینترنت می‌پردازیم.

۱۵۲	فراوانی
۳۹/۳۸	میانگین
۳۸/۰۰	میانه
۱۸/۲۳	انحراف معیار
۰/۴۴۷	چولگی
۰	تعداد بی پاسخ

جدول ۲

جدول خصوصیات پراکنندگی داده‌های اعتیاد به اینترنت دانشجویان

باتوجه به جدول ۲، میانگین نمره اعتیاد به اینترنت پاسخ‌دهندگان ۳۹ به دست آمده است؛ که این به معنی این است که بیشتر پاسخ‌دهندگان دارای اعتیاد خفیف بوده‌اند. همچنین نمره چولگی داده‌های جدول ۲ نشان‌دهنده نرمال بودن داده‌هاست.

سؤال دوم: آیا اعتیاد به اینترنت بر میزان مطالعه درسی دانشجویان تأثیر می‌گذارد؟

برای پاسخ‌گویی به این پرسش پژوهش، باتوجه به اینکه داده‌های ما نسبی و پراکنندگی آنها نرمال بود، از آزمون همبستگی پیرسون استفاده کردیم.

بر اساس نتایج حاصل از آزمون، ضریب همبستگی پیرسون $0/241$ - محاسبه شده است که قدر مطلق آن از ارزش بحرانی $0/159$ بیشتر است. بنابراین پاسخ به این پرسش پژوهش مثبت است؛ به این معنی که رابطه‌ای معنی‌دار ولی نسبتاً ضعیف بین اعتیاد به اینترنت و مطالعه درسی وجود دارد. یعنی هر مقدار بر میزان اعتیاد به اینترنت افزوده شود، میزان مطالعه درسی کاهش می‌یابد.

ساعات مطالعه درسی	نمره آزمون همبستگی پیرسون	اعتیاد به اینترنت
$-0/241$	نمره P	
$0/003$	فراوانی	
۱۴۷	df	
۱۴۵	Critical value= $0/1593$	

جدول ۳

نتایج آزمون همبستگی پیرسون برای اعتیاد به اینترنت و مطالعه درسی

سؤال سوم: آیا اعتیاد به اینترنت بر میزان مطالعه غیر درسی دانشجویان تأثیر می‌گذارد؟

برای پاسخ‌گویی به این پرسش نیز از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد. باتوجه به نتایج حاصل از آزمون، ضریب همبستگی پیرسون $0/036$ - محاسبه شده است که از ارزش

بحرانی ۰/۱۵۹ کمتر است. بنابراین پاسخ به این پرسش پژوهش منفی است؛ به این معنی که این پژوهش شواهد کافی برای یافتن رابطه میان اعتیاد به اینترنت و مطالعه غیردرسی نیافت. به نظر می‌رسد اعتیاد به اینترنت بر میزان مطالعه غیردرسی پاسخ‌گویان تأثیری نگذاشته است.

ساعات مطالعه غیردرسی		
-۰/۰۳۶	نمره آزمون همبستگی پیرسون	اعتیاد به اینترنت
۰/۶۷۵	نمره P	
۱۴۲	فرآوانی	
۱۶۰	df	
Critical value= ۰/۱۵۹۳		

جدول ۴

نتایج آزمون همبستگی پیرسون برای
اعتیاد به اینترنت و مطالعه غیردرسی

فرضیه پژوهش: بین میزان اعتیاد به اینترنت و میزان مطالعه (درسی و غیردرسی) دانشجویان

ارتباط معنادار وجود دارد.

برای آزمون فرضیه، آزمون همبستگی پیرسون را برای یافتن ارتباط بین اعتیاد به اینترنت و مجموع ساعات مطالعه درسی و غیردرسی پاسخ‌گویان انجام دادیم. نتایج آزمون پیرسون در جدول ۵ آمده است.

باتوجه به نتایج حاصل از آزمون، ضریب همبستگی پیرسون ۰/۲۰۸- محاسبه شده است که قدر مطلق آن از ارزش بحرانی ۰/۱۵۹ بیشتر است. بنابراین فرض صفر ما مبنی بر عدم وجود رابطه میان اعتیاد به اینترنت و مطالعه (درسی و غیردرسی) رد می‌شود و فرض پژوهش ما تأیید می‌شود؛ به این معنی که رابطه معنی‌داری بین اعتیاد به اینترنت و مطالعه وجود دارد. یعنی هر چه قدر میزان اعتیاد به اینترنت بیشتر شود، میزان مطالعه نیز به همان نسبت کاهش می‌یابد.

ساعات مطالعه درسی و غیردرسی		
-۰/۲۰۸	نمره آزمون همبستگی پیرسون	اعتیاد به اینترنت
۰/۰۱۱	نمره P	
۱۵۰	فرآوانی	
۱۴۸	df	
Critical value= ۰/۱۵۹۳		

جدول ۵

نتایج آزمون همبستگی پیرسون برای
اعتیاد به اینترنت و مطالعه

نتیجه‌گیری

بیشتر پاسخ‌دهندگان یا اعتیاد خفیف به اینترنت داشته‌اند و یا کاربر عادی محسوب می‌شدند.

فروانی افرادی که در این دو گروه قرار می‌گیرند برابر است. در پژوهش قاسم‌زاده، شهرآرای و مرادی (۱۳۸۶ الف)، که با استفاده از پرسشنامه سنجش اعتیاد به اینترنت یانگ بر روی دختران دبیرستانی شهر تهران انجام گرفت، ۳/۲ درصد افراد جامعه معتاد شدید شناخته شدند. همچنین در پژوهش دیگری (قاسم‌زاده، شهرآرای و مرادی، ۱۳۸۶ ب) که توسط همین افراد در همان سال بر روی دانش‌آموزان دبیرستانی شهر تهران انجام شد ۳/۷ درصد افراد معتاد شدید بودند. یافته‌های این دو پژوهش به یافته‌های پژوهش حاضر نزدیک است. همچنین، میانگین نمره اعتیاد به اینترنت پاسخ‌دهندگان ۳۹/۳۸ به‌دست آمده است، که این به معنی این است که بیشتر پاسخ‌دهندگان در حد خفیفی از اعتیاد قرار داشته‌اند. بیگی و دیگران (۱۳۸۸) در پژوهش خود که با استفاده از همین پرسشنامه انجام شد به میانگین نمره اعتیاد به اینترنت ۳۲/۷۴ دست یافتند. در این پژوهش که بر روی ۴۲۶ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اراک در سال ۱۳۸۸ انجام شد، نمره اعتیاد به اینترنتی نزدیک به پژوهش حاضر به‌دست آمد.

بر اساس یافته‌های پژوهش، رابطه‌ای معنی‌دار ولی نسبتاً ضعیف بین اعتیاد به اینترنت و مطالعه درسی وجود دارد. بنابراین نتیجه می‌گیریم که اعتیاد به اینترنت بر مطالعه درسی دانشجویان تأثیر گذاشته؛ یعنی هر چه میزان اعتیاد به اینترنت افراد بالاتر رفته به همان میزان نیز مطالعه درسی پایین آمده است. لین و سای (۲۰۰۲) در پژوهش خود که بر روی دانش‌آموزان دبیرستانی تایوانی انجام دادند به این نتیجه رسیدند که اینترنت بر عملکرد درسی دانش‌آموزان تأثیر منفی گذاشته است. همچنین هیلتنس (۲۰۰۸) دریافت که افراد معتاد به اینترنت از تأثیرات منفی آن بر بازدهی درسی خود رنج می‌برند. پیشتر نیز در تعریف اعتیاد اینترنتی بیان شد که اعتیاد به اینترنت نوعی استفاده از اینترنت است و می‌تواند مشکلات روان‌شناختی، اجتماعی، درسی و یا شغلی در زندگی فرد ایجاد کند. چنانچه در این پژوهش هم بیان شد اعتیاد اینترنتی مطالعه درسی را کاهش می‌دهد و کم شدن مطالعه درسی، افت تحصیلی را به‌دنبال خواهد داشت.

از طرفی، پژوهش شواهد کافی برای یافتن رابطه میان اعتیاد به اینترنت و مطالعه غیردرسی نیافت. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که اعتیاد به اینترنت بر میزان مطالعه غیردرسی تأثیر نگذاشته است. این یافته نشان می‌دهد که اینترنت لزوماً مانعی برای مطالعه غیردرسی محسوب نمی‌شود و استفاده بیش از حد از اینترنت الزاماً میزان مطالعه غیردرسی افراد را کاهش یا افزایش نمی‌دهد. احتمالاً، یکی دیگر از دلایلی که اختلاف چشمگیری میان مطالعه غیردرسی دو گروه معتاد به اینترنت و کاربران معمولی دیده نشد، پایین بودن ساعات مطالعه غیردرسی هر دو گروه بود.

آزمون فرضیه نشان داد که رابطه معنی‌دار معکوسی میان اعتیاد به اینترنت و مطالعه (درسی و غیردرسی) وجود دارد. به این معنی که هر چقدر میزان اعتیاد به اینترنت افزایش یابد، میزان مطالعه کمتر می‌شود. در ادامه پیشنهاداتی برای جبران این آسیب ارائه می‌شود. شیوه‌های درمانی متنوعی برای رهایی از اعتیاد اینترنتی پیشنهاد شده است (رجوع شود به یانگ، ۱۹۹۹). از آنجا که اینترنت ابزار مفیدی است، پرهیز از استفاده از آن امکان‌پذیر نیست. در عوض، پیشنهاد می‌شود مسئولین دانشگاه‌ها و کتابخانه‌ها دانشجویان را از مضرات استفاده بیش از اندازه از اینترنت آگاه کنند و در صورت امکان گروه‌های اجتماعی آنلاین با مقاصد درسی ایجاد کنند تا ساعات استفاده از اینترنت دانشجویان بیشتر صرف فعالیت‌های مفید شود.

باتوجه به پراکندگی نمونه‌ها و عدم دسترسی به آنان، در اجرای این پژوهش از پرسشنامه الکترونیکی استفاده شد، در نتیجه گردآوری اطلاعات به راحتی میسر نشد.

منبع

- بیگی، ابوالفضل محمد؛ و دیگران (۱۳۸۸). «تأثیر وابستگی به اینترنت بر وضعیت تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اراک بهار ۸۸». *مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی اراک*، ۱۲ (۴): ۹۵-۱۰۲.
- درگاهی، حسین؛ رضوی، منصور (۱۳۸۶). «اعتیاد به اینترنت و عوامل مؤثر بر آن در ساکنان منطقه ۲ غرب تهران». *فصلنامه پایش*، ۶ (۳): ۲۶۵-۲۷۲.
- شایق، سمیه؛ آزاد، حسین؛ بهرامی، هادی (۱۳۸۸). «بررسی اعتیاد به اینترنت و رابطه‌ی آن با ویژگی‌های شخصیتی در نوجوانان تهران». *مجله علمی پژوهشی اصول بهداشت روانی*، ۱۱ (۲): ۱۴۹-۱۵۸.
- قاسم‌زاده، لیلی؛ شهرآرای، مهرناز؛ مرادی، علیرضا (۱۳۸۶ الف). «بررسی میزان شیوع اعتیاد به اینترنت و رابطه آن با تنهایی و عزت نفس در دانش‌آموزان دبیرستانی شهر تهران». *تعلیم و تربیت*، ۲۳ (۱): ۴۱-۶۸.
- _____ (۱۳۸۶ ب). «بررسی نرخ شیوع اعتیاد به اینترنت در دختران و مقایسه دختران معتاد و غیرمعتاد به اینترنت در متغیرهای تنهایی، عزت نفس و مهارت‌های اجتماعی». *روانشناسی معاصر*، ۲ (۱): ۳۲-۴۰.
- ناستی‌زایی، ناصر (۱۳۸۸). «بررسی ارتباط سلامت عمومی با اعتیاد به اینترنت». *طبیب شرق*، ۱۱ (۱): ۵۷-۶۳.

Abdul Karim, N. S.; Hasan, A. (2007). "Reading habits and attitude in the digital age: Analysis of gender and academic program differences in Malaysia". *The Electronic Library*, 25(3): 285 – 298.

Douglas, A. C.; et al. (2008). "Internet addiction: Meta-synthesis of qualitative research for the decade 1996-2006". *Computers in Human Behavior*, 24(6): 3027-3044.

- Edem, M.; Ofre, E. (2010). "Reading and internet use activities of undergraduate students of the University of Calabar, Calabar, Nigeria". *African Journal of Library, Archives and Information Science*, 20(1).
- Hilts, M. L. (2008). "Internet dependency, motivations for internet use and their effect on work productivity: The 21st century addiction". Doctoral dissertation, The Rochester Institute of Technology, Department of Communication, College of Liberal Arts. from: <http://search.proquest.com/docview/304388780?accountid=14613>
- Johansson-Smaragdi, U.; Jönsson, A. (2006). "Book reading in leisure time: Long-term changes in young peoples' book reading habits". *Scandinavian Journal of Educational Research*, 50(5): 519-540.
- Lin, S. S. J.; Tsai, C.-C. (2002). "Sensation seeking and internet dependence of Taiwanese high school adolescents". *Computers in Human Behavior*, 18(4):411-426.
- Ramírez, L. E. M. (2003). "The impact of the internet on the reading and information practices of a university student community: The case of UNAM". *New Review of Libraries and Lifelong Learning*, 4(1): 137-157.
- Shen, L.-B. (2006). "Computer technology and college students' reading habits". *Chia-Nan Annual Bulletin*, 32:559-572.
- Song, I. (2003). "Internet gratifications, depression, self-efficacy, and internet addiction". ProQuest Dissertations and Theses, Michigan State University. from: <http://search.proquest.com/docview/305329526?accountid=14613>
- Tomer, J. F. (2001). "Addictions are not rational: A socio-economic model of addictive behavior". *Journal of Socio-Economics*, 30(3): 243-261.
- Widyanto, L.; Griffiths, M. (2006). "Internet addiction: A critical review". *International Journal of Mental Health and Addiction*, 4(1): 31-51.
- Young, K. S. (1999). "Internet addiction: Symptoms, evaluation and treatment". *Innovations in clinical practice: a source book*, 17: 19-31.
- _____ (2004). "Internet addiction". *American Behavioral Scientist*, 48(4), 402-415.
- _____ (2010). "Clinical assessment of internet-addicted clients". *Internet addiction: A handbook and guide to evaluation and treatment*. 19-34.

استناد به این مقاله:

دانایی مقدم، دلنشین؛ خسروی، فریبرز؛ افشار، ابراهیم (۱۳۹۲). «تأثیر اعتیاد به اینترنت بر میزان مطالعه دانشجویان». فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات، ۲۶(۳): ۲۶-۳۷.